

Minkä teemme yhdelle näistä vanhimmista, sen yhteiskuntana teemme itsellemme.

Pirhonen, J. 2017. Hyvä elämä vanhojen ihmisten ympärivuorokautisessa hoidossa: mitä ihmiset voivat tehdä ja olla. Väitöskirja Tampere: Tampereen yliopisto. 156 s.

Good Human Life in Assisted Living for Older People : What the residents are able to do and be. Acta Universitatis Tamperensis; 2272, Tampere University Press, Tampere 2017. Saatavilla myös sähköisenä [Acta Electronica Universitatis Tamperensis; 1773](#).

Asiasanat: hoitoetiikka; tehostettu palveluasuminen; vanhat ihmiset; etnografia; nursing ethics; assisted living; older people; ethnography.

Jari Pirhosen väitöskirja tarkastelee ihmisen ainutlaatuisuutta, toimijuutta ja osallisuutta vahvistavaa vanhusten hoitoa. Osallistuvan havainnoinnin ja haastattelujen avulla tehdyn tutkimuksen perusteella hän hahmottelee tunnistavaa hoitofilosofiaa, mikä tarkoittaa ihmisen tekemistä näkyväksi omana autenttisenä itsenään.

Vanhustenhoidossa näyttäytyy kolme ulottuvuutta: ensinnäkin virallinen osa eli lainsäädäntö, suositukset ja toiminta-ajatukset. Vanhat ihmiset saavat elää arvokasta elämää, jos toiminta on näiden mukaista. Toisena ja kolmantena osina ovat huono ja hyvä todellisuus: toisaalla on kaltoinkohtelua ja laiminlyöntiä, toisaalla aitoa kohtaamista ihmisinä loppuun asti, voimaannuttamista ja valtauttamista. Suurin osa vanhustenhoidosta sijoittuu jonnekin näiden ääripäiden väliin ja niissä eletään varmasti ihan hyvää päivittäistä elämää. Aina on varaa kehittää ja jos jotkut tahot kykenevät parempaan ihmisläheiseen palveluun, niin siihen on syytä muidenkin pyrkiä. Kyse ei ole suinkaan aina pelkästään resursseista vaan myös asenteista ja toimintatavoista: kohdataanko vanhuksia ainutlaatuisina ihmisinä ja hoidetaanko heitä tarpeittensa mukaan vai onko tavoitteena tuottaa voittoa?! Ihmisarvoinen hoito ja hoiva toteutuvat, kun ihminen yksilönä nähdään osana yhteisöä silloinkin kun hän itse ei enää ole pystyvä muodostamaan ajatuksia hyvästä elämästä tai ilmaisemaan käsitystään toisille. Etiikka tulee todeksi toiminnassa.

Asiakaslähtöisyydestä on tullut hoidon laadun kriteeri asumispalveluyksiköissä, mikä tarkoittaa ainakin teoriassa, että palvelut räätälöidään yksilön arvojen ja tarpeiden mukaisesti eli hänen itsemääräämisesä

turvaten. Koska itsemääräämisen korostaminen haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten kohdalla ei ole ongelmattonta, tutkimuksen tarkoituksena oli määrittellä asiakaslähtöisyys uudelleen ja tutkia, kuinka vanhat ihmiset onnistuvat toteuttamaan persoonuuttaan eli mitä mahdollisuuksia asukkailla on autonomian ja toimijuuden kannalta tulla ihmisenä näkyväksi ja tunnustetuksi, säilyttää osallisuuden kokemus, tehdä ja olla eläessään tehostetussa palveluasumisessa.

Tunnustava hoitofilosofia ohjaa kohtelevaan vanhoja ihmisiä persoonina heidän kulloisistakin ominaisuuksistaan riippumatta ja siten turvaa yksilöllisyyttä ja itsemääräämistä korostavaa hoitoideologiaa paremmin heidän hyvän elämänsä toteutumisen. Vanhusten autonomia, itsemääräämisoikeus ja toimijuus ovat suhteellisia ja riippuvaisia monista ihmisen itsensä ulkopuolisista seikoista. Jäljellä oleva toimintakyky tukee autonomiaa, mutta ei määrittele sitä, koska hoitohenkilökunta, muut asukkaat, sukulaiset ja ystävät vaikuttavat siihen suuresti. Vanhuksen toimijuuteen sisältyy enemmän olemista ja kannattaisikin puhua enemmän toimijuustilasta ja siitä millaisilla toimintavoilla ympäristö mahdollistaa ihmisen pystyvyyttä ja vuorovaikutusta. Tunnustaminen voi auttaa rakentamaan tilanteeseen sopivaa merkityksellistä identiteettiä olemalla kiinnostunut ihmisen toiveista ja tarpeista - ja vastaamalla niihin mahdollistamalla toimijuutta. Tunnustamisen tulee olla käytännöllistä eli tunnustan toisen arvokkaana ihmisenä vasta kun kohtelen häntä arvostavalla tavalla. Tämä tarkoittaa, että ihmisellä on mahdollisuus ilmaista itseään, hänet kohdataan elävänä, tuntevana ja toisiin ihmisiin monenlaisissa suhteissa olevana, esimerkiksi laskemalla yhdessä leikkiä tai jopa riitelemällä ja ottamalla hänen toiveensa huomioon. Jokaisella on oikeus pitää puoliaan ja tilaa sanoa, että minä olen tässä!

Jari Pirhosen väitöskirja on arvokas, koska se tunnustaa ihmisen toimivana, tuntevana ja osallisena. Kun toimijuus hiipuu ja osin murenee, on silti mahdollista muokata ja säädellä toiminnan toteutusta. Ihmisen identiteettiä, esimerkiksi aikaisempia kiinnostuksia ja harrastuksia voi tukea ja mahdollistaa monin kenties pienimuotoisin tavoin esimerkiksi muistelemalla ja kerrotuttamalla tai viemällä entinen taideharrastaja näyttelyyn tai vaikkapa käymällä entisen raitiovaunukuljettajan kanssa ratikka-ajelulla. Käytännössä tämä tarkoittaa osaavaa, koulutettua, riittävää työnohjausta saavaa voimaantunutta ja hyvinvoivaa ammattihenkilökuntaa, jolla on riittävästi aikaa toteuttaa hyvää hoitoa. Ihmisen kohtaaminen vie oman aikansa, vanhan ihmisen kanssa toimiminen vaatii vielä enemmän aikaa. Toivoisi päättäjien – ja etenkin taloushallinnon ihmisten sisäistävän tämän.